

И РОДИТЕЉИ
СЕ ПИТАЈУ

КАКО СПРЕЧИТИ НАСИЉЕ НАД ДЕЦОМ У ШКОЛИ/ВРТИЋУ?

Савет родитеља града Ужица

Једино заједничким и усклађеним деловањем школе/вртића, породице и локалне заједнице можемо да спречимо насиље над децом!

Брошура је намењена деци и родитељима деце која похађају предшколско, основношколско и средњошколско образовање, као и њиховим васпитачима, учитељима, наставницима.

Припремили су је родитељи, чланови Савета родитеља града Ужица, кога чине представници родитеља свих образовних установа. Желимо да допринесемо остваривању и развоју безбедног и подстицајног окружења у образовно-васпитним установама, чиме се остварује право сваког детета да буде заштићено од свих облика насиља.

У креирању ове брошуре користили смо део материјала из приручника за родитеље "Шта је данас било у школи?", насталог у оквиру програма „Школа без насиља“, брошуре Ужичког центра за права детета "Стоп насиљу у школи" и Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама.

ЗАБРИЊАВАЈУ ПОДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА О НАСИЉУ У ШКОЛИ

- 65% ученика је бар једном, а 24% више пута било изложено неком облику насилног понашања у периоду од три месеца.
- Дечаки су се нешто чешће од девојчица изјашњавали као насилници и нешто чешће су били изложени насиљу вршњака и одраслих.
- Најзаступљенији облици насилног понашања су: вербално насиље (вређање, исмевање), ширење лажи и сплеткарење, претње и застрашивања.
- Најчешћи облици реаговања деце на вршњачко насиље су: избегавање и враћање истом мером. Велики број ученика на насиље реагује тако што ћути.
- У 85% случајева детету, жртви насиља, не помогне нико! Већина ученика остаје пасивна када присуствује насиљу, нису сигурни како треба реаговати.
- Скоро четвртина ученика изјављује да су једном или више пута у последња три месеца доживели да их наставник увреди, исмеје, или удари, повуче за косу, уши.
- Постоји насилна комуникација и ученика према наставницима: 25% њих сматра да је степен вербалног и физичког насиља ученика према наставницима веома изражен проблем.

ШТА ЈЕ НАСИЉЕ?

Насиље је сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика.

О насиљу говоримо у случају када неко неког намерно повреди и учини да се осећа лоше; када неко повреди нечије тело или осећања.

Када је реч о насиљу над децом, оно може да буде учињено од стране одраслих, као и од стране саме деце. Када деца над другом децом врше насиље, у питању је вршњачко насиље.

У насиље се не могу сврстати следеће појаве:

- **једнократни инцидент који се не понавља;**
- **пријатељска размирица, свађа која се конструктивно решава;**
- **случајно наношење бола (без намере да се повреди) без понављања.**

Насилно понашање је широко распрострањен проблем. Појављује се на свимзрастима и у свим културама. Понекад деца опонашају нечије или испољавају научено понашање.

ВРСТЕ НАСИЉА

Физичко насиље подразумева да неко повређује тело друге особе. То могу бити: ударање, шутирање, гурање, дављење, чупање, затварање и закључавање, отимање и уништавање ствари, напад оружјем, тровање, паљење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна и сл.

Вербално насиље подразумева да неко користи речи да би повредио туђа осећања. То могу бити: вређање (када неко некоме каже да је глуп, ружан, назива га ружним именима), исмевање (када се неко некоме руга због висине, тежине, порекла, оцена...), омаловажавање (када особа другој каже да не вреди, да га нико не воли...), када се неко окривљује за оно што није урадио/ла, или му се прети.

Емоционално/психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета/ученика. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потенцијалима детета/ученика.

Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмевање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце/ученика, као и други облици непријатељског понашања.

Социјално насиље (искључивање из групе и дискриминација) дешава се када се неко искључује из групних активности, оговара, када се причају лажи о некој особи, или наговарају други да се с њом не друже.

Сексуално насиље и злоупотреба деце/ученика подразумева њихово укључивање у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности, за коју нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољи потребе друге особе. Сексуалним насиљем сматрају се:

- сексуално узнемиравање - ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви и сл.;
- навођење или приморивање детета/ученика на учешће у сексуалним активностима, било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.);
- коришћење деце/ученика за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Насиље путем нових технологија подразумева сваку комуникацијску активност cyber технологијом (смс, ммс, фото или видео клипови, телефон, мобилни телефон, e-mail, chat, skype, web, blog), која се може сматрати штетном за појединца, а починитељ(и) и жртва(е) су малолетници. Cyberbullying има много облика, као нпр. слање или објављивање штетних материјала о некој особи преко интернета или мобилног телефона, слање претећих или насилних порука, слање увреда путем смс-а или е-маила. Насиље преко интернета односи се и на «отимање» нпр. блогова жртвама, те допуњавање истих увредама и/или сексуалним садржајима, хаковање туђих ФБ страница и сл.

КО ВРШИ НАСИЉЕ?

Насиље врше одрасли, али и деца!

- Насиље могу вршити деца (насиље међу децом - вршњачко насиље).
- Насиље од стране запослених у установи. И наставници су део „културе насиља“ у школи, посебно као учесници у вербалном насиљу.
- Насиље од стране одрасле особе која није запослена у установи.

Понекад деца која се понашају насилно немају свест о штетности таквог понашања. Она могу бити подстицана од стране других (нпр. пријатеља) на насилно понашање, или опонашају старију браћу, сестре или људе којима се диве. Они можда не знају за боље начине комуницирања с вршњацима или пролазе кроз неке проблеме, па се то рефлектује кроз насиље. Деца могу бити и организатори групе, тј. подстицати и наговарати друге да се насилно понашају.

Деца која се понашају насилно такође треба помоћи, а не само казнити их. Ако се њима не помогне, они ће одрасти у насилне одрасле људе и насиљем ће решавати своје проблеме.

Где се најчешће дешава вршњачко васиље?

Вршњачко насиље се дешава у школи и то у време одмора, у учионици, на ходнику или у дворишту. По правилу, у тим ситуацијама, одрасли нису присутни. Насиље међу вршњацима се дешава и пре почетка наставе или по њеном завршетку, на путу у школу или при повратку кући. Школска дворишта и игралишта су места на којима деца проводе своје слободно време и честе су локације на којима се догађа вршњачко насиље.

Свака неправда коју доживе ученици може бити подстицај повређеном ученику да свој бес, уместо на оног ко је неправду учинио, усмери на вршњака. Нереаговање наставника, стручних сарадника, али и вршњака на насилно понашања ученика и лош надзор у одређеним деловима школе (игралиште, ходници...) само олакшавају насилним ученицима да буду агресивни и застрашују друге.

ЗНАЦИ КОЈИ ГОВОРЕ ДА ЈЕ ДЕТЕ МОЖДА ИЗЛОЖЕНО НАСИЉУ У ШКОЛИ:

- Дете мења понашање: уморно је, повучено, не спава добро, нема апетита, плаче, раздражљиво је;
- Мења уобичајени пут кретања до школе и натраг;
- Има модрице и огреботине, поцепану одећу;
- Има главобоље, жали се на бол у стомаку, нервозно је, гризе нокте;
- Књиге и личне ствари му нестају;
- Боји се изненадних звукова, физичког контакта;
- Школски успех слаби;
- Тражи додатни новац за џепарац.

ПОСЛЕДИЦЕ НАСИЉА

Нисте знали да...

- један број деце остаје код куће, због злостављања у школи.
- жртве насиља трпе изолованост од вршњака, јер се они не желе дружити с онима који су неомиљени и злостављани, због страха да би се исто могло догодити и њима.
- изложеност насиљу у школи води до ниског самопоштовања и депресије.

Насиље оставља последице на оне који га трпе, али и на оне који се понашају насилно. Оставља последице и на оне који то насиље посматрају, јер могу да се навикну на такве облике понашања, да им оно постане природно и да се и сами нађу у ситуацији да га трпе или да тако решавају своје проблеме. Деца која су изложена насиљу често су **физички повређена, постају плашљива, не иде им се у школу, слабије уче, тужна су, нису расположена за дружење, а понекад и она постају насилна.**

Ако овакво стање траје дуже, и ако се том детету не помогне, то може заувек да обележи личност детета које је жртва насиља.

Свако се може наћи у ситуацији да трпи насиље!

Нека деца су чешће у ситуацији да трпе насиље. Тако, у школи или вршњачкој групи, то могу бити они који се по нечему разликују од других. То, на пример, могу бити деца која су веома висока или ниска, носе наочаре, буцмаста су или мршава, припадају другој националности, навијају за одређени тим, облаче се скромно или необично, имају лоше оцене или су супер одликаши, понашају се на начин који привлачи пажњу, сиромашна су или болесна...

ШТА ДЕЦА ДА ПРЕДУЗМУ У СЛУЧАЈУ НАСИЉА?

Деца која трпе насиље често покушавају да то сакрију од других, јер се боје да ће их сматрати слабићима и кукавицама. Из страха да ће се ситуација само погоршати, сакривају свој положај жртве.

Али и поред страха, веома је важно да насиље не остане скривено.

Уколико ти чујеш да је неко дете у невољи, потражи помоћ.

Ако си изложен/а насиљу, немој то чувати као тајну, чак и ако те је неко натерао да обећаш да нећеш ником рећи шта ти се дешава. Ове тајне се не смеју чувати. Сигурно имаш бар једну особу у коју имаш поверења, нпр. родитеље, старатеље, пријатеља, наставника, школског педагога или психолога. Обрати им се! Заједно нађите начин да се то више не дешава.

Никада немој помислити да си ти крив/а за насиље које ти се дешава, да си га некако „ заслужио/ла“ и да ће неко мислити ружно о теби ако се сазна шта ти се догодило.

Ако о томе проговориш, тиме ћеш показати своју снагу.

Уколико знаш да је неко дете изложено насиљу, разговарај с њим, покушај да га убедиш да потражи помоћ и помози му у томе. Као заштиту од насиља, можете у својим одељењима направити правила која ће сви поштовати, можете разговарати о насиљу на часовима одељењске заједнице, на ученичком парламенту, можете се учити ненасилној комуникацији, градити пријатељску атмосферу у школи и бити пријатељи једни другима!

Ћутљива већина – можда ниси трпео/ла насиље, али си у прилици да често гледаш своје вршњаке који су му изложени. До сада ниси реаговао/ла јер ниси знао/ла шта да учиниш да га спречиш. Управо нереаговање већине подстиче насилника, подстиче насиље.

Уколико приметиш насиље, реагуј – пријави учитељу, разредном старешини, педагогу, психологу школе!

Они ће даље предузети све неопходне мере да те заштите, обавестиће школски тим за заштиту од насиља, а ако буде било потребе, тим ће укључити друге службе на нивоу Града (полицију, здравствене установе, Центар за социјални рад и др.).

РОДИТЕЉИ, помозите детету када трпи насиље:

- На насиље не одговарајте насиљем!
- Разговарајте са својим дететом! Озбиљно схватите сваки наговештај проблема. Верујте свом детету.
- Саслушајте шта вам дете говори о насиљу. Реците да сте ту за њега, да вам је драго што вам се поверило.
- Не кривите дете које је трпело насиље. Не претпостављајте да је ваше дете учинило нешто што је изазвало насиље.
- Не реците свом детету да игнорише насиље, тј. да се прави да га не примећује. Често покушај игнорисања насиља омогућује да насиље поприми озбиљније размере, да дуже траје и да дете више пати јер нема разумевање најближих.
- Размислите шта ћете учинити, али не обећавајте да ће све бити у реду.
- Не подстичите освету насиљем. Тако се насиље подржава.
- Одмах реците васпитачу, учитељу, разредном старешини.
- Сарађујте са школом, договарајте се шта ћете заједно да предузмете у вези са осигуравањем безбедности вашег детета у њој.

Шта родитељи НЕ ТРЕБА да раде:

- Немојте одмах да ступите у контакт са родитељима ученика које малтретира ваше дете (са њима треба да разговарају прво надлежни у школи).
- Немојте да “улетите” у школу и захтевате да насилно понашање одмах престане. То се неће догодити, само ће искомпликовати ситуацију.

Полазећи од става да се СВАКО НАСИЉЕ НАД ДЕЦОМ/УЧЕНИЦИМА МОЖЕ СПРЕЧИТИ, важно је да образовно-васпитна установа креира климу у којој се:

- учи, развија и негује култура понашања и уважавања личности;
- не толерише насиље;
- не ћути у вези са насиљем;
- развија одговорност свих;
- сви који имају сазнање о насиљу обавезују на поступање.

Једино заједничким и усклађеним деловањем школе/вртића, породице и локалне заједнице можемо да спречимо насиље над децом!

Више корисних информација за родитеље можете наћи на сајту:
http://www.cipcentar.org/i_roditelji_se_pitaju